

Is dat racisme?

Het
gesprek.
online

Filosoferen met kinderen over racisme op het VO

Duur van de les

45-60 minuten

Doel

Deze lesbrief is bedoeld voor docenten uit het voortgezet onderwijs om met leerlingen te filosoferen over racisme. Het doel is dat de leerlingen zich meer bewust worden van de verschillende verschijningsvormen van racisme. Daardoor kunnen de leerlingen beter eerlijk naar zichzelf en hun eigen racistische uitingen kijken.

De meeste mensen willen helemaal niet racistisch zijn, maar zijn het vaak onbewust wel. Veel mensen denken ook dat racisme in Nederland wel meevalt. Zij denken dat racisme bijvoorbeeld vooral in Amerika speelt.

Witte mensen zijn zich er ook niet altijd van bewust dat bepaalde situaties door mensen van kleur als racistisch worden ervaren. Het is daarom goed om met jongeren na te denken over wat racisme is en hoe wellicht goed bedoelde uitingen soms toch racistisch kunnen zijn.

Door deze les oefenen de leerlingen ook in het je verplaatsen in een ander. Het is makkelijk om te zeggen dat jij iets niet erg zou vinden. Maar wat als je het niet één keer maar steeds opnieuw meemaakt? Moedig je leerlingen van kleur aan om ook steeds hun mening en ervaringen te delen. De rest kan daar van leren.

Verantwoording

Bij het samenstellen van deze lesbrief is gebruik gemaakt van het boek *Hallo witte mensen*, de site withuiswerk.nl, het Instagram account [@de.olifantenfluisteraar](https://www.instagram.com/de.olifantenfluisteraar) en ervaringen van diverse mensen.

Samenvatting

Je gaat deze les met leerlingen in gesprek over racisme. Je gaat met hen nadenken over wat racisme is en hoe het zich kan uiten. Hierbij worden een aantal veelvoorkomende situaties besproken die op het eerste gezicht niet door iedereen als racistisch worden beschouwd. Ook wordt er aangezet om te reflecteren op jezelf: is iedereen racistisch? Je maakt bij het gesprek gebruik van de filosofische dialoog.

Wat is filosoferen?

Filosoferen is samen nadenken over vragen waar niet één antwoord op te geven is. Iedereen zal zijn eigen antwoord hebben.

Daarom is het belangrijk dat de gespreksleider zich neutraal opstelt en elk ingebracht idee even serieus neemt. Je geeft niet aan of je een antwoord goed of fout vindt, maar je mag er wel vragen bij stellen zodat de leerlingen zelf aan het denken worden gezet en aangemoedigd worden om met elkaar van gedachten te wisselen. Zo ontstaat vaak bij alle leerlingen een meer genuanceerd en/of beter doordachte mening.

Voor de meeste volwassenen is het wel even wennen dat ze niet zelf hun mening mogen geven. Het enige wat jij als begeleider mag doen, is vragen stellen en beurten geven.

Het is belangrijk dat de leerlingen steeds argumenten geven bij hun antwoorden. Dit kun je stimuleren met doorvraagvragen als:

- Hoe weet je dat?
- Wie bepaalt dat?
- Zou het ook anders kunnen zitten?
- Is dat altijd zo?
- Kun je een voorbeeld geven?
- Bestaat daar een regel voor?

Lees eventueel ter voorbereiding eerst de gratis mini-cursus filosoferen met kinderen op www.filosovaardig.nl/mini-cursus.

Vorbereiding

Zet de presentatie 'Durf te zeggen: ik ben een racist' klaar op het digibord via de link filosovaardig.nl/lessons/racisme-vo/

Start: Durf te zeggen: Ik ben een racist

Vertel (in je eigen woorden):

Bij racisme denken we vaak aan excessen als een Marokkaans meisje dat vanwege haar afkomst een stageplek niet krijgt of een zwarte jongen die een bepaalde woning niet mag huren. Over dit soort zaken zijn de meeste mensen wel verontwaardigd. Maar er zijn ook veel vormen van onopvallender racisme. De kans is groot dat jij je daar ook schuldig aan maakt. Om dit minder opvallende racisme te zien en erkennen, moet je ook eerlijk naar jezelf kijken.

We gaan daarom onderzoeken hoe racistisch we zelf zijn. Misschien denk je wel: ik ben geen racist. Maar wees eens eerlijk...

Dia 2

Dia 3

Dia 4

Dia 5

Dia 6

Dia 7

Toon dia 2:

Laat de leerlingen op deze uitspraak reageren.

Toon daarna dia 3 met de tekst 'Ik ben niet racistisch, maar...'

Laat de leerlingen de graffiti bekijken. Je kunt er de volgende vragen bij stellen. Met deze vragen werk je naar een filosofische verkenning rondom de vraag of je zelf racistisch bent.

- Wat zou de maker met de (linker) graffiti bedoeld hebben?
- Herkennen de leerlingen de uitspraak?
- Kun je achter de maar iets invullen waardoor het eerste deel van de zin nog steeds waar is?
- Hoe weet je of je racistisch bent?
- Hoe gedraag je je als je niet racistisch bent?
- Kun je niet-racistisch zijn?

Na dit introductiegesprek ga je met de leerlingen een aantal veel voorkomende gebeurtenissen en uitspraken bespreken. Vraag steeds wat er al dan niet goed is of niet klopt aan de situatie of uitspraak. Het gaat om de uitspraken op dia 4 t/m 7.

Vragen die verder nog aan bod kunnen komen:

- Is het benoemen van iemands huidskleur racisme?
- Worden witte mensen wel eens gediscrimineerd?
- Discrimineren mensen van kleur andere mensen van kleur?
- Zijn alle vormen van racisme even erg?
- Is het praten over een stereotype racisme?
- Wat als ik een stereotype van een boer maak?
- Kunnen witte mensen bepalen wat racisme is?
- Kunnen alleen zwarte mensen bepalen wat racisme is?
- Is iedereen een racist?

Afronden

Vraag of er iemand tot nieuwe inzichten over racisme is gekomen. Laat een paar leerlingen hierover vertellen. Wil niemand hier op in gaan? Vertel dan wat je zelf van het gesprek geleerd hebt. Wees hierbij open en eerlijk en geef zo het goede voorbeeld in eerlijk en kritisch naar jezelf kijken. Laat iedereen nogmaals nadenken over de vraag: ben ik een racist? Hier mogen ze in stilte over nadenken. Antwoorden hoeven niet per se te worden gedeeld. Moedig aan om goede voornemens te maken.

Tips

Door één keer met je klas over racisme te praten zal racisme niet verdwijnen. Het is een onderwerp dat structureel op de agenda moet staan. Het hard-

nekkige van racisme zit hem onder andere in al die kleinere, minder duidelijke situaties. Het duurt een tijd voordat mensen zich hiervan bewust worden. Wil je als docent hier actief een rol in spelen? Dan vind je hieronder nog wat tips die je kunt gebruiken als basis voor vervolggesprekken.

- Download de Handreiking voor opvoeders, onderwijzers en (groot)ouders van het
- Humanistisch verbond via www.humanistisch-verbond.nl/handreiking-kinderen-en-racisme
- Volg op Instagram *de.olifantenluisteraar* en behandel regelmatig een van de cartoons.
- Heb je een NLziet of NPO plus account? Kijk dan met de klas naar de aflevering over racisme van Ik durf het bijna niet te vragen. Ga na het kijken met elkaar in gesprek.
- Lees het boek *Hallo witte mensen* van Anousha Nzume om je bewust te worden van onbewust en misschien onbedoeld racisme. Koppel dit terug naar de klas of laat de leerlingen het boek zelf lezen.
- Bestudeer de website withuiswerk.nl. Koppel dit terug naar de klas.
- Volg de website www.oneworld.nl/lezen/discriminatie. Bespreek regelmatig een artikel van deze site.

Colofon

Deze lesbrief is ontwikkeld door: filosovaardig.nl, Fabien van der Ham. In opdracht van: KADE40. Mogelijk gemaakt door: VSB Fonds. Coördinatie: Barry Marré. Vormgeving: Studio in Vuur & Vlam (Mariska van Bodegom). Meer informatie: barrymarre@kade40.nl

VSBfonds,
iedereen doet mee